

Rakenna menestys kanssamme

Pakkausmerkintätutkimus

Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA

Johdanto

- Tämän tutkimuksen on tehnyt Taloustutkimus Oy. Tutkimus on tehty Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran toimeksiantona.
- Tutkimuksessa selvitetään 15–79-vuotiaiden suomalaisten keskuudessa seuraavia asioita:
  - Mitä merkintöjä suomalaiset etsivät ja lukevat elintarvikepakkauksista
  - Mitä mielipiteitä suomalaisilla on pakkausmerkinnöistä
  - Miten lisäaineisiin ja tuotteiden alkuperään suhtaudutaan
  - Kuinka usein ja mihin tahoihin elintarvikkeista valitetaan
- Tutkimus on toteutettu osana Taloustutkimuksen Omnibus-monitilaajatutkimusta. Omnibusissa haastatellaan kolmen viikon välein tuhatta suomalaista 15–79-vuotiasta ihmistä. Joulu 1 -kierroksella, jossa tämä tutkimus tehtiin, haastateltiin 1027 suomalaista. Tarkemmat tiedot tutkimusmenetelmästä ovat tämän raportin lopussa.

Pakkausmerkintöjen lukeminen

1/4

- Kaikille vastaajille (n=1027) näytettiin aluksi esimerkkipakkaus, josta löytyivät kaikki ne merkinnät, jotka elintarvikepakkauksissa kuuluu olla. Vastaajilta kysyttiin, lukevatko he elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä.
- Useampi kuin neljä viidestä vastaajasta (81%) ilmoitti lukevansa elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä. Naiset lukevat pakkausmerkintöjä useammin kuin miehet, ja 25–49-vuotiaat useammin kuin tätä nuoremmat ja vanhemmat. Alla olevasta taulukosta nähdään, että erityisesti alle 25-vuotiaiden sekä yli 49-vuotiaiden miesten keskuudessa pakkausmerkintöjä luetaan selvästi muita harvemmin.

Lukeeko elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä									
	Kaikki	Nainen				Mies			
n=		15-24	25-34	35-49	50-79	15-24	25-34	35-49	50-79
	1027	79	107	107	238	85	89	103	219
Kyllä	81	80	86*	93*	89*	58*	86*	86*	65*
En	19	20	14*	7*	11*	42*	14*	14*	35*

Pakkausmerkintöjen lukeminen

2/4

- Taustaryhmien vertailussa nähdään edelleen, että pakkausmerkintöjä lukevat keskimääräistä useammin:
  - Ylioppilaat, opiston käyneet tai tätä korkeamman koulutuksen saaneet
  - Vastaajat, joilla on puoliso mutta ei lapsia
  - Vastaajat, joilla on 0–6-vuotiaita lapsia
  - Toimihenkilöinä työskentelevät
  - Yli 100 000 asukkaan kaupungeissa asuvat.
  - Vastaajat, joilla on jokin erityisruokavalio
- 98 % pakkausmerkintöjä lukevista vastaajista (n=813) lukee pakkauksista ensisijaisesti suomenkieliset merkinnät ja vain 2 % ruotsinkieliset merkinnät. Tulos eroaa siitä, kuinka monen suomalaisen äidinkieli on ruotsi. Eroa selittävät osaltaan se, että ahvenanmaalaiset eivät kuulu lainkaan tutkimuksen perusjoukkoon sekä se, että Omnibus-tutkimukset tehdään suomeksi – täysin ruotsinkieliset vastaajat ovat suurella todennäköisyydellä kieltäytyneet vastaamaan tutkimukseen. Joka tapauksessa tulos kertoo todennäköisesti myös siitä, että osa kaksikielisistä suomalaisista lukee pakkausmerkinnät kuitenkin suomeksi. (tutk. huom.)

Pakkausmerkintöjen lukeminen

3/4

- Pakkausmerkintöjä lukevilta vastaajilta (n=813) kysyttiin, mitä merkintöjä he erityisesti etsivät pakkauksista. Vastaajille ei näytetty vastausvaihtoehtoja, eli he vastasivat spontaanisti.
- Vastauksista erottuu selvästi neljä yleisintä tarkistuskohdetta: rasvat (rasvan laatu, rasvahapot), päiväykset (esim. parasta ennen ja viimeinen käyttöpäivä -merkinnät), tuotteen ainesosat / valmistusaineet yleensä sekä energiamäärä (kalorit, joulet). Seuraavaksi useimmin pakkauksista tarkistetaan elintarvikkeen alkuperä sekä suolapitoisuus.
- Taustaryhmätarkastelusta havaitaan, että mitä iäkkäämmästä vastaajasta on kyse, sitä todennäköisemmin hän katsoo pakkauksesta rasva- ja suolamerkinnät. Energiamerkintöjä lukevat erityisesti 25–34-vuotiaat, korkeimmin koulutetut, toimihenkilöinä työskentelevät sekä suurimmissa kaupungeissa asuvat. Päiväysmerkintöjä katselevat sen sijaan yleisimmin opiskelijat ja työväestöön kuuluvat.
- Suurimmaksi ongelmaksi pakkausmerkinnöissä koetaan niiden heikko näkyvyys. Tätä mieltä on yli puolet vastaajista. Pakkausmerkintöjen löytämistä pitää vaikeana 17 % vastaajista; yhtä suuri osa vastaajista ei ole havainnut pakkausmerkinnöissä mitään ongelmia.

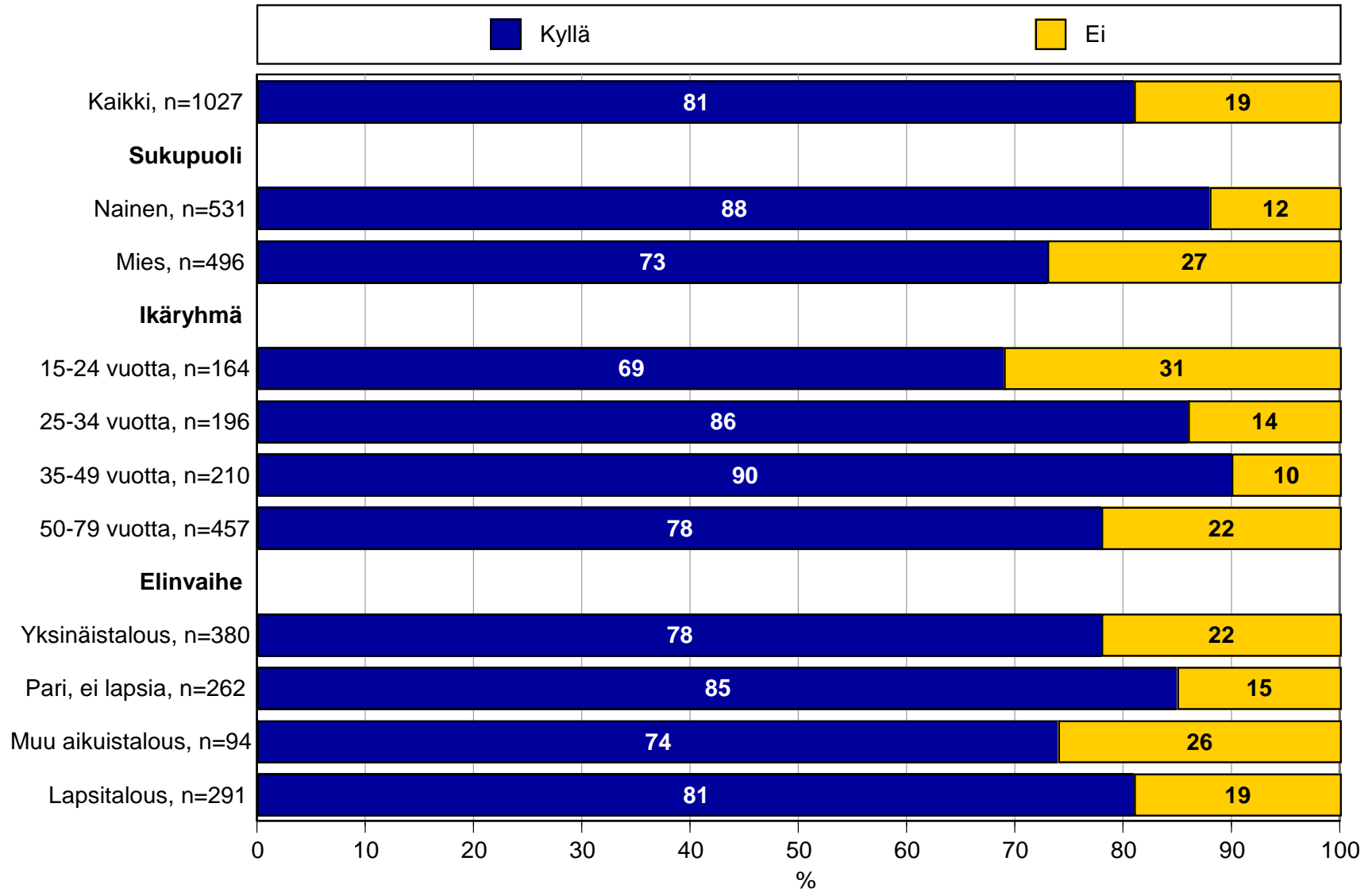
Pakkausmerkintöjen lukeminen

4/4

- Pakkausmerkintöjä lukevilta vastaajilta (n=813) kysyttiin seuraavaksi, mitä ravintoarvomerkintöjä he lukevat pakkauksista – kysymystä autettiin näyttämällä vastaajille kortti, jossa oli 11 vastausvaihtoehtoa.
- Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnöistä luetaan selvästi useimmin (74 % vastaajista) rasvan määrä. Seuraavaksi useimmin luetaan suolan määrä, energiapitoisuus (kalorit/joulet), sokerin määrä, rasvan laatu (esim. kasvirasvat, rasvahapot) sekä kuidun määrä.
- Naiset lukevat miehiä useammin kaikkia muita ravintoarvomerkintöjä paitsi proteiinien määrää ja hiilihydraattipitoisuutta.
- Ikäryhmittäin tarkasteltuna havaitaan, että mitä vanhemmasta vastaajasta on kyse, sitä todennäköisemmin hän lukee pakkauksista rasvan määrää, rasvan laatua, suolan määrää ja sokerin määrää koskevan informaation. Vastaavasti nuoremmat vastaajat lukevat erityisesti energiapitoisuus-, vitamiini- ja proteiinimerkinnät.
- Ne vastaajat, joilla on erikoisruokavaliota noudattava perheenjäsen, lukevat myös pakkausmerkintöjä ruokavalion mukaisella tavalla, eli jos perheessä on diabeetikko, tarkistetaan pakkauksista sokerin määrä ja niin edelleen.

Lukeeko elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä

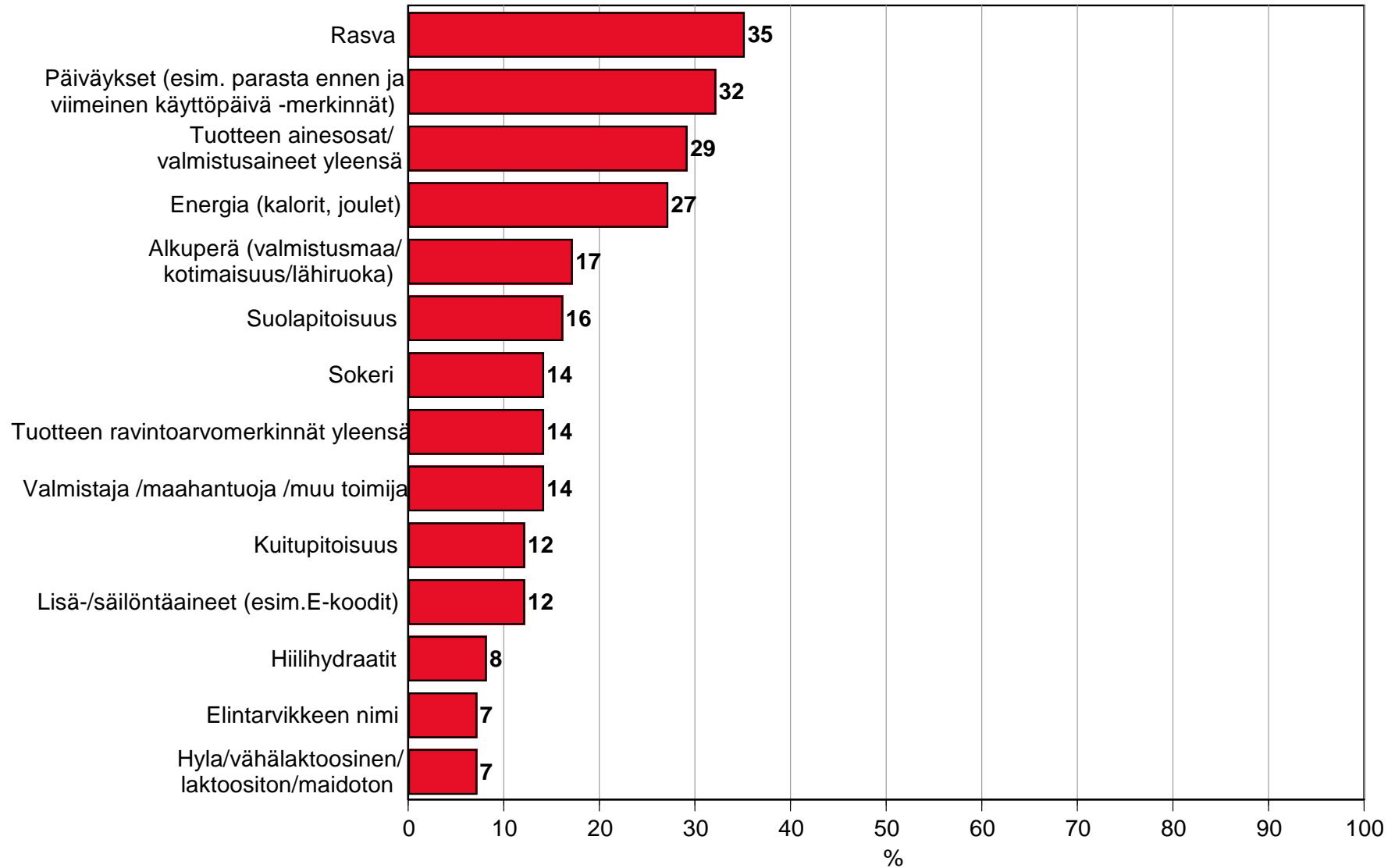
n=kaikki vastaajat

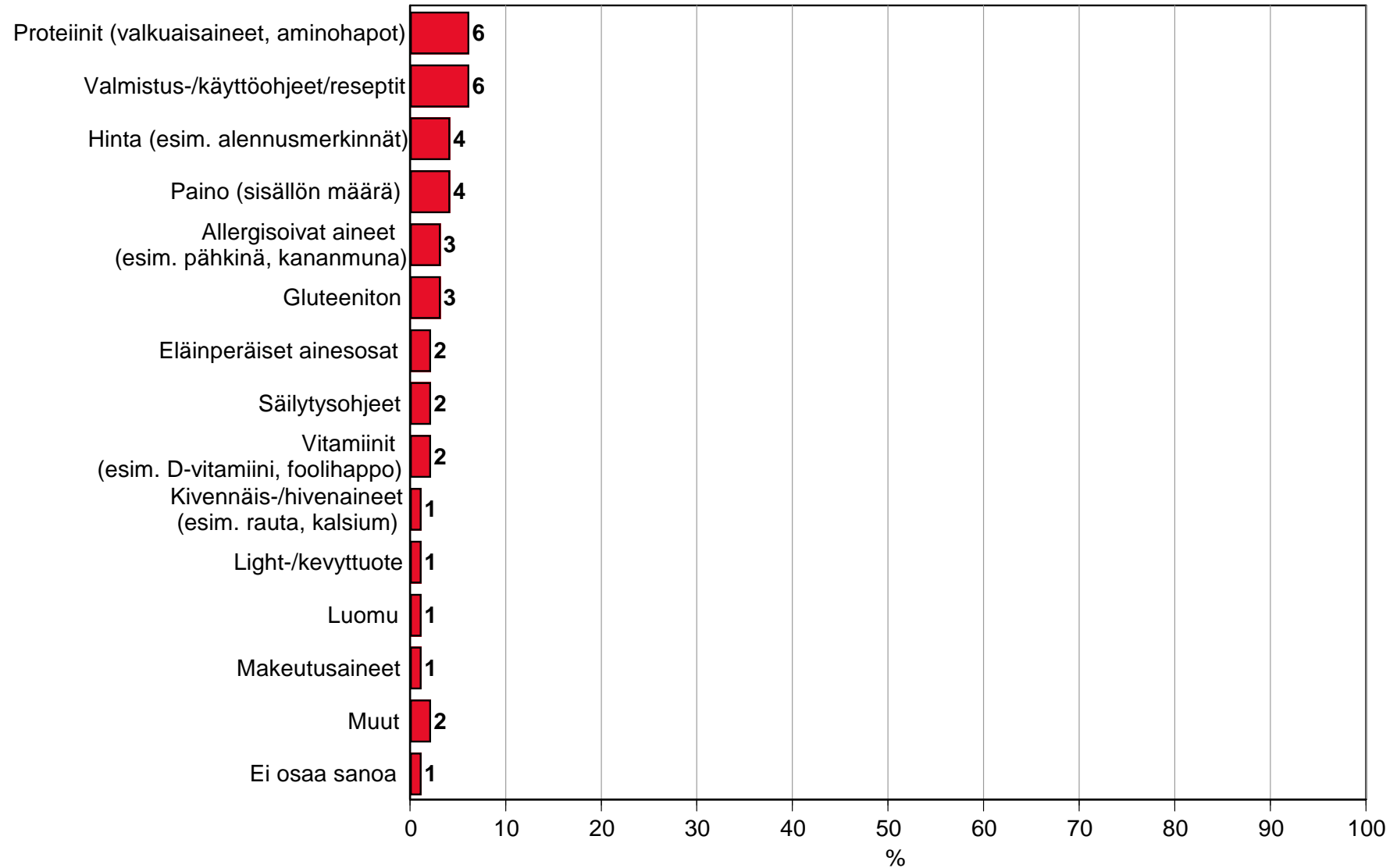
Mitä merkintöjä erityisesti etsii pakkauksesta 1/2

Lukee pakkausmerkintöjä, n=813

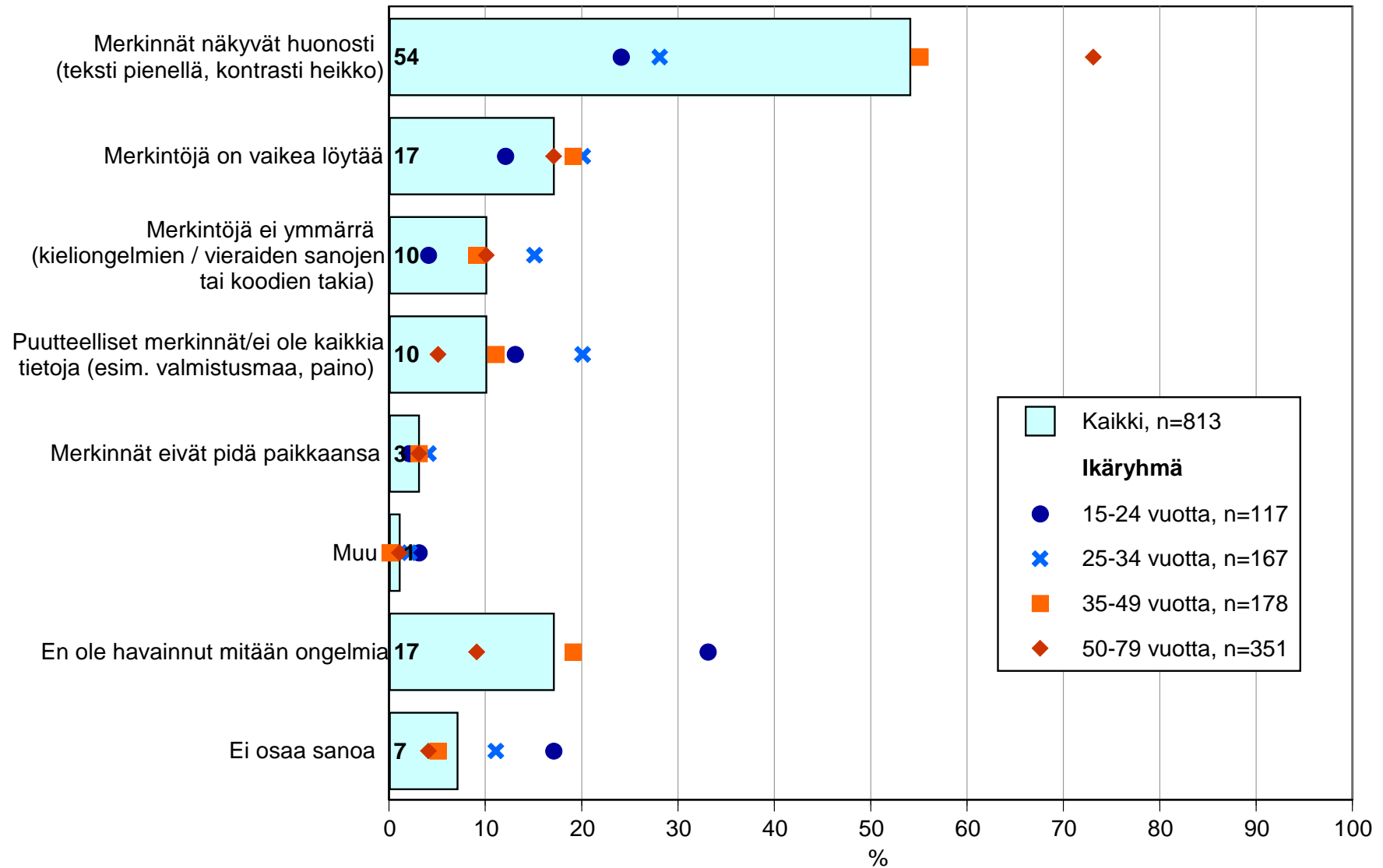
Mitä merkintöjä erityisesti etsii pakkauksesta 2/2

Lukee pakkausmerkintöjä, n=813

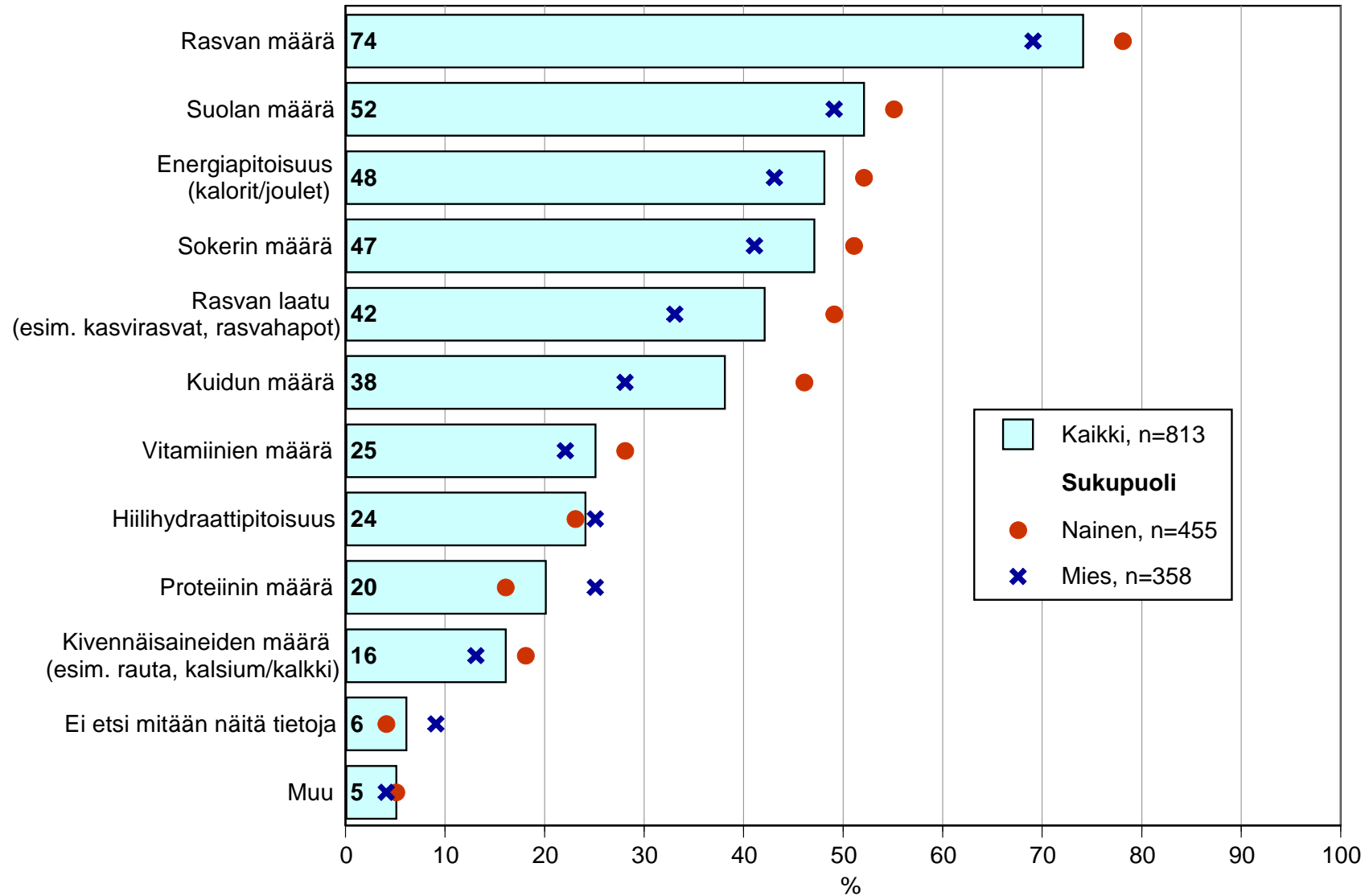
Suurimmat ongelmat elintarvikkeiden pakkausmerkinnöissä

n=lukee pakkausmerkintöjä

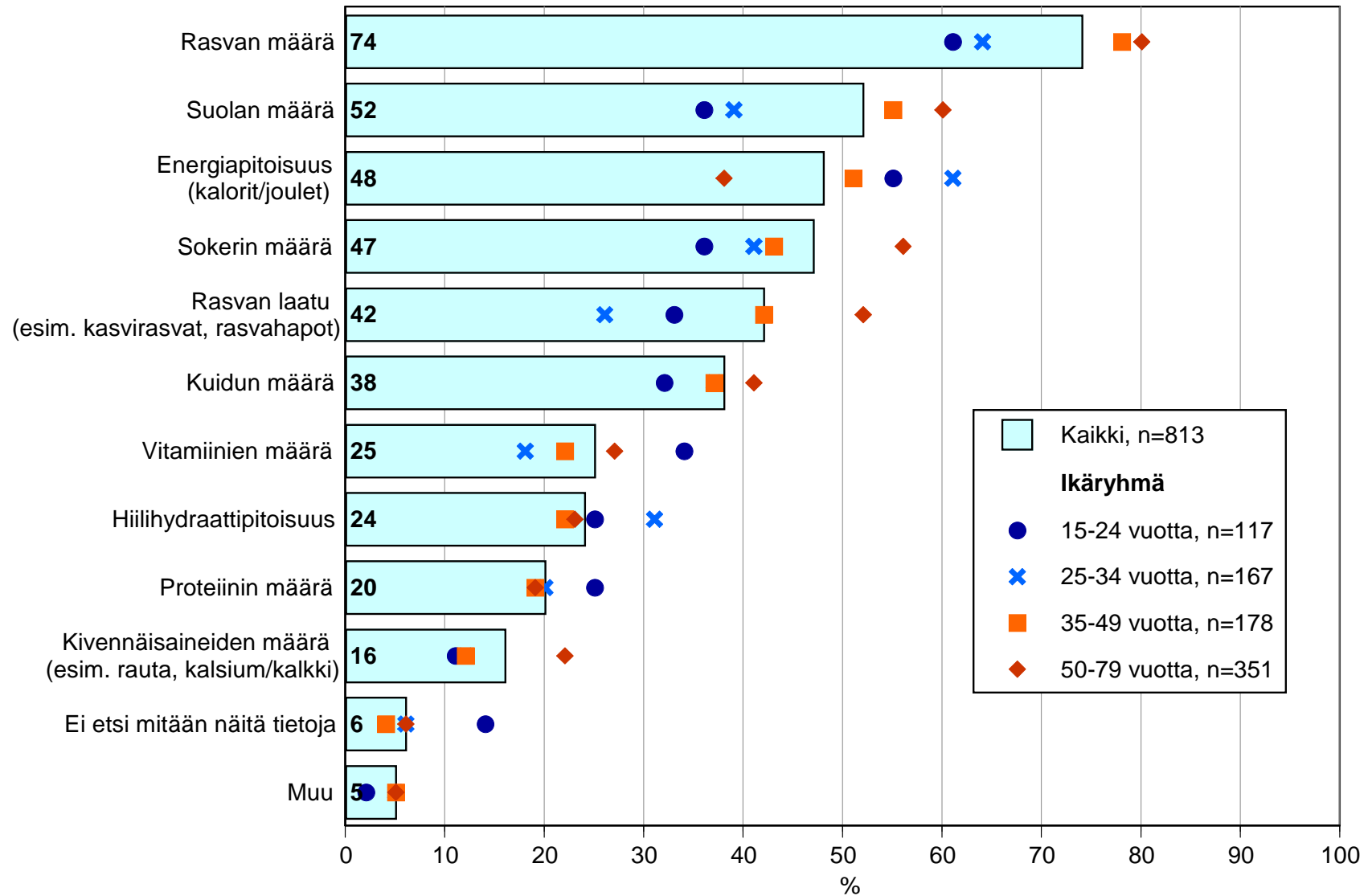
Mitä ravintoarvomerkintöjä lukee pakkausmerkinnöistä

n=lukee pakkausmerkintöjä

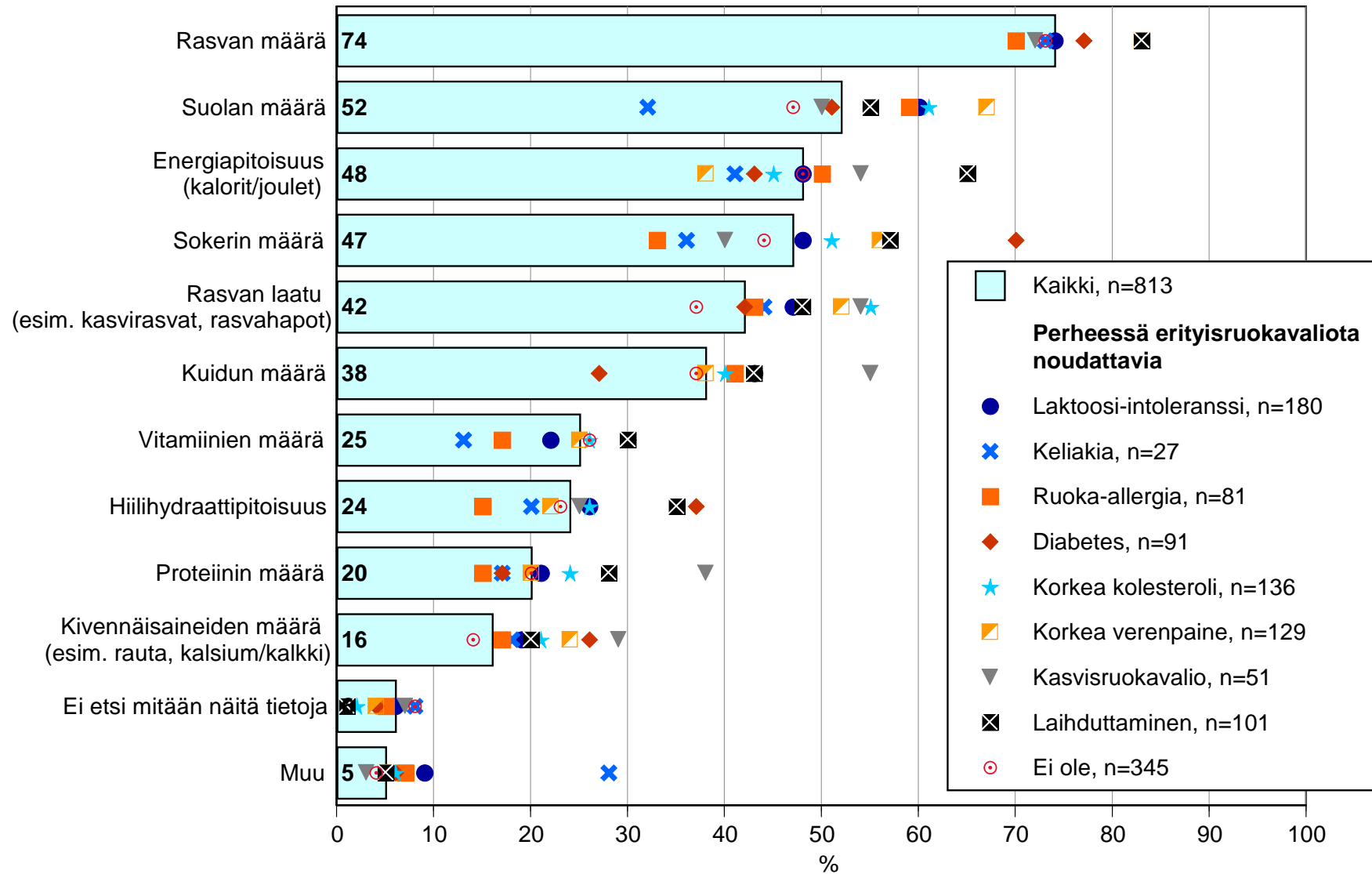
Mitä ravintoarvomerkintöjä lukee pakkausmerkinnöistä

n=lukee pakkausmerkintöjä

Mitä ravintoarvomerkintöjä lukee pakkausmerkinnöistä

n=lukee pakkausmerkintöjä

Suhtautuminen päiväysmerkintöihin

1/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1027) kysyttiin, ovatko he eri mieltä vai samaa mieltä neljän päiväysmerkintöjä koskevan väittämän kanssa. Väittämät rotatoitiin, eli ne kysyttiin vastaajilta sattumanvaraisessa järjestyksessä.
- Vastaajista joka kolmas on samaa mieltä ja vajaa kaksi kolmesta eri mieltä väittämän ”elintarviketta voi myydä parasta ennen -päiväyksen jälkeen” kanssa. 14 % vastaajista on sitä mieltä että elintarviketta voi myydä viimeinen käyttöpäivä -päiväyksen jälkeen.
- Vastaajista 84 % on sitä mieltä, että elintarviketta voi syödä parasta ennen -päiväyksen jälkeen ja 64 % sitä mieltä että elintarviketta voi syödä viimeinen käyttöpäivä -päiväyksen jälkeen.
- Vastauksista päätellen suomalaisilla on varsin hyvä käsitys siitä, miten pakkausmerkinnät tarkoittavat. Ainoa tulos joka pistää hieman silmään on se, että suurimman osan mielestä elintarvikkeita voi syödä viimeinen käyttöpäivä -päiväyksen jälkeen. Periaatteessahan elintarvikkeita ei tulisi syödä tämän päiväyksen jälkeen, mutta toisaalta moni vastaajista saattoi tulkita kysymyksen niin, että elintarviketta voi syödä viimeisen käyttöpäivän jälkeen, jos siinä ei ole mitään vikaa. (tutk. huom.)

Suhtautuminen päiväysmerkintöihin

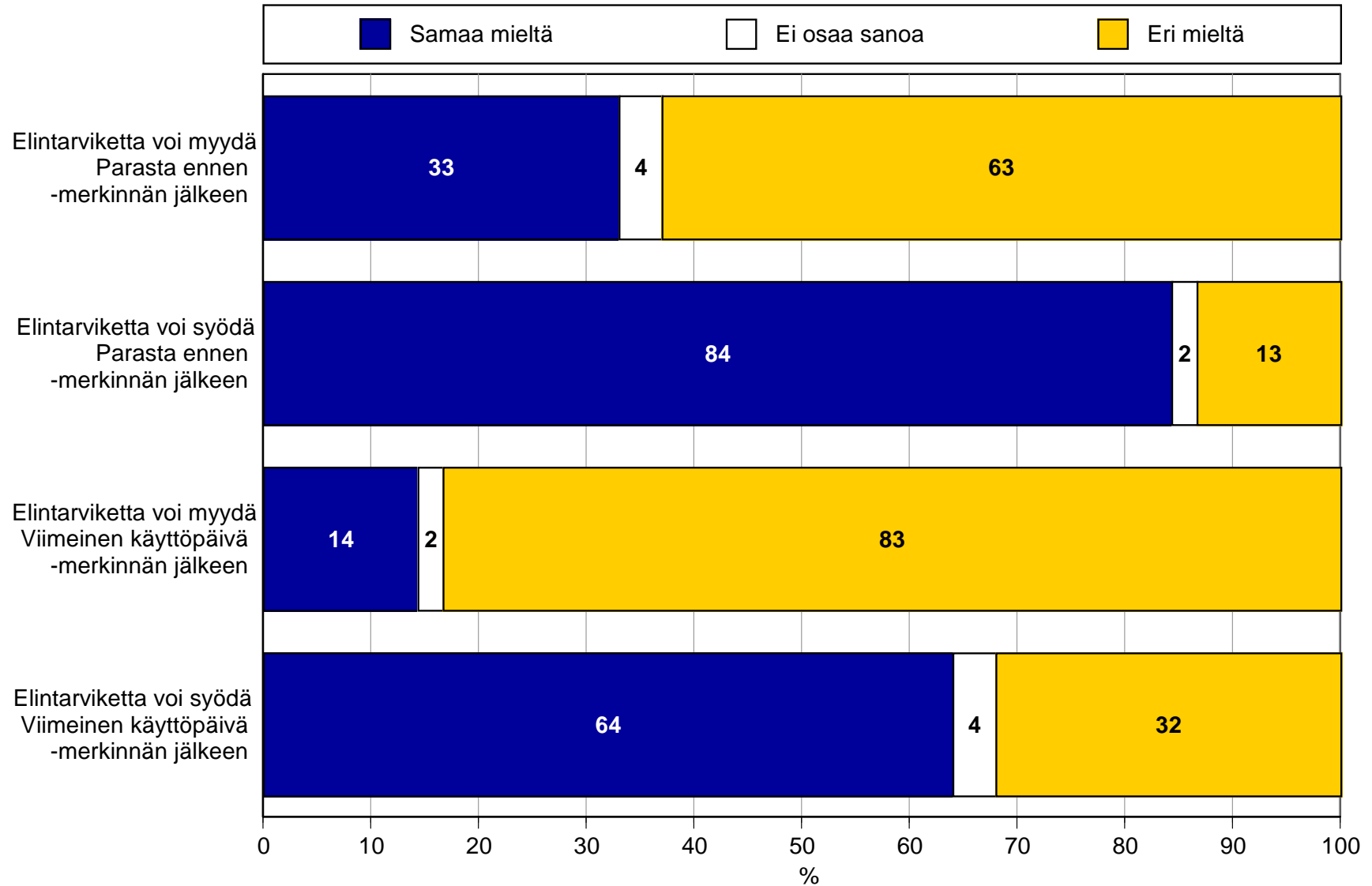
2/2

- Dioissa 18 ja 19 on tarkasteltu taustaryhmittäin kahta väittämää, jotka jakoivat eniten mielipiteitä vastaajien keskuudessa.
- Taustaryhmien välillä ei ole huomattavan suuria eroja väittämän ”Elintarviketta voi myydä Parasta ennen -merkinnän jälkeen” kanssa; esimerkiksi naisten ja miesten välillä ei ole mitään eroja. Väittämän kanssa ovat eniten samaa mieltä – ehkä hieman yllättäen (tutk. huom.) – korkeimmin koulutetut vastaajat.
- Väittämän ”Elintarviketta voi syödä viimeinen käyttöpäivä -merkinnän jälkeen” kohdalla taustaryhmien välillä havaitaan jo kohtuullisen suuria eroavaisuuksia. Väittämän kanssa ovat samaa mieltä erityisesti miehet, yli 49-vuotiaat, eläkeläiset sekä ne, joilla talouden bruttotulot ovat alle 25 001 euroa vuodessa.

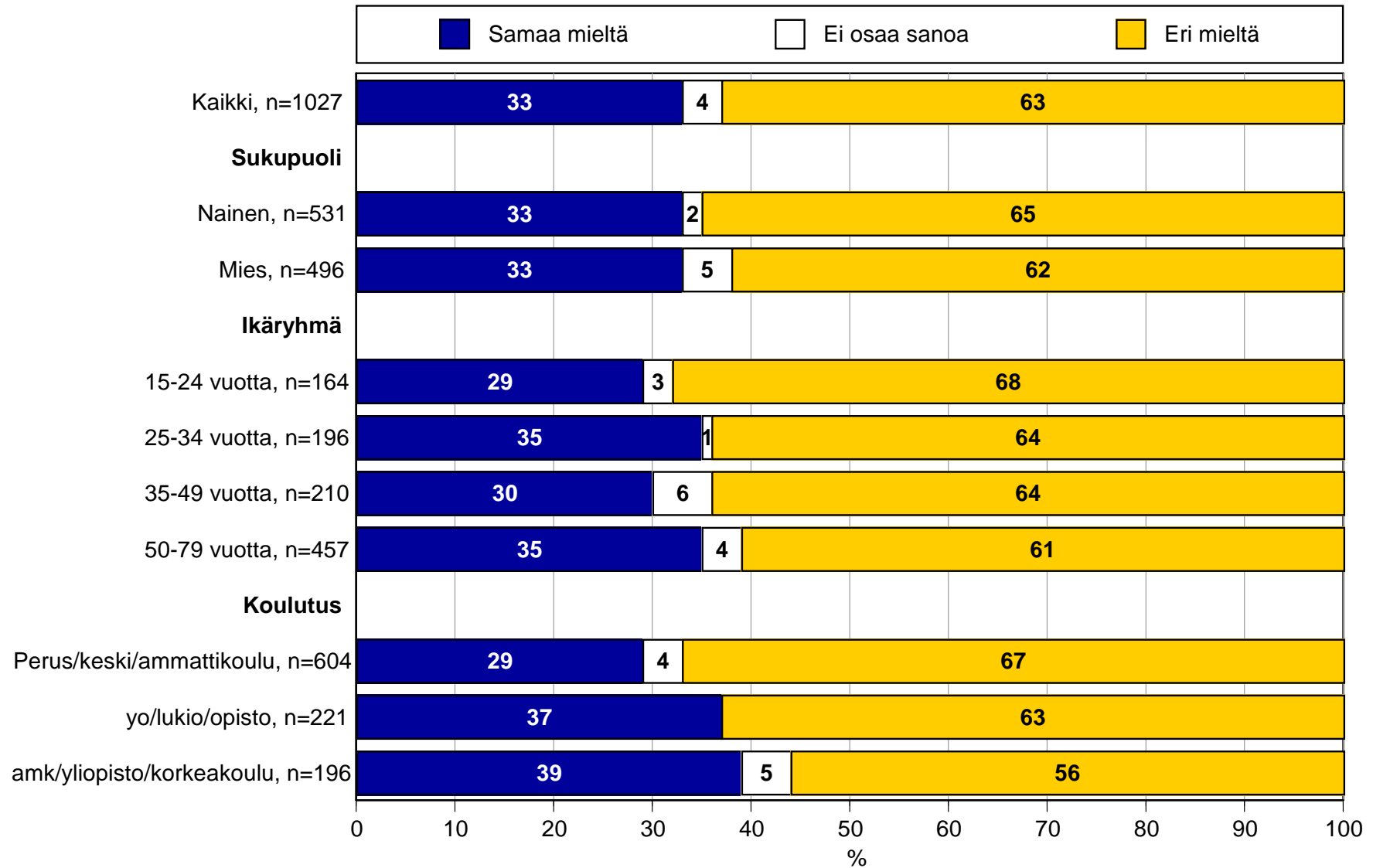
Suhtautuminen parasta ennen ja viimeinen käyttöpäivä -merkintöihin

Kaikki vastaajat, n=1027

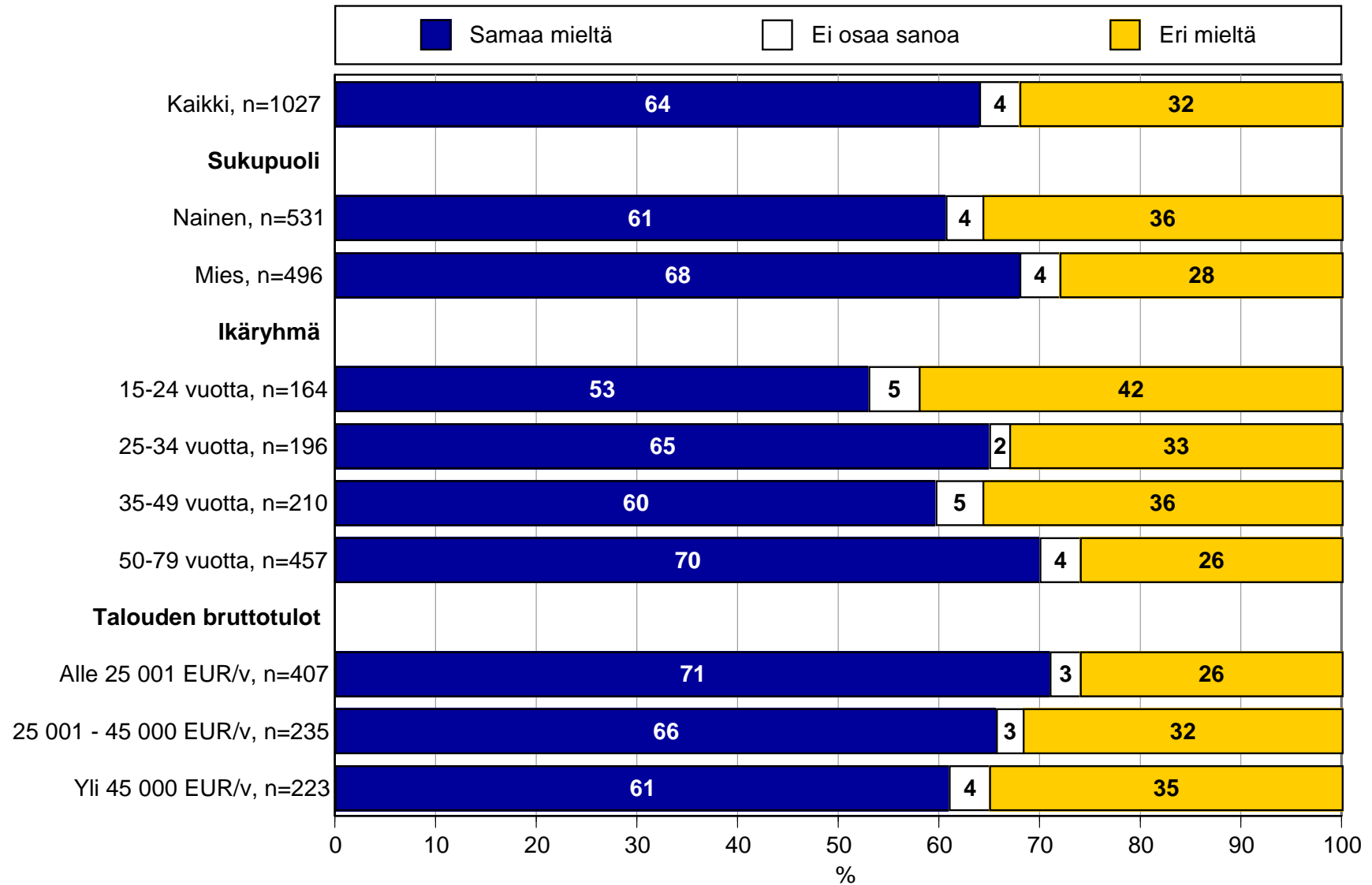
Elintarviketta voi myydä Parasta ennen -merkinnän jälkeen

n=kaikki vastaajat

Elintarviketta voi syödä Viimeinen käyttöpäivä -merkinnän jälkeen

n=kaikki vastaajat

Suhtautuminen lisäaineisiin

1/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1027) kysyttiin, ovatko he samaa vai eri mieltä neljän lisäainetta koskevan väittämän kanssa. Kuten päiväysmerkintöjä koskevat väittämät, myös nämä väittämät rotatoitiin, eli ne kysyttiin vastaajilta sattumanvaraisessa järjestyksessä.
- Suurin osa vastaajista on sitä mieltä, että lisäaineet eivät ole ympäristöstä saastuneilta alueilta elintarvikkeeseen siirtyviä aineita. Sen sijaan ne ovat suurimman osan mielestä tarkoituksella elintarvikkeeseen lisättyjä tutkittuja aineita. Niinikään selvästi suurin osa vastaajista on sitä mieltä, että lisäaineet ovat aineita, joilla saadaan parannettua mm. elintarvikkeiden säilyvyyttä.
- Väittämä ”lisäaineet ovat haitallisia aineita, joita kertyy elintarvikkeisiin tuotannon, valmistuksen ja käsittelyn aikana” jakaa eniten vastaajien mielipiteitä. Puolet vastaajista on eri mieltä ja kaksi viidestä samaa mieltä tämän väittämän kanssa. Eri mieltä väittämän kanssa ovat erityisesti 25–49-vuotiaat sekä korkeimmin koulutetut vastaajat. Samaa mieltä ovat erityisesti perus-keski- tai kansakoulun käyneet sekä eläkeläiset.

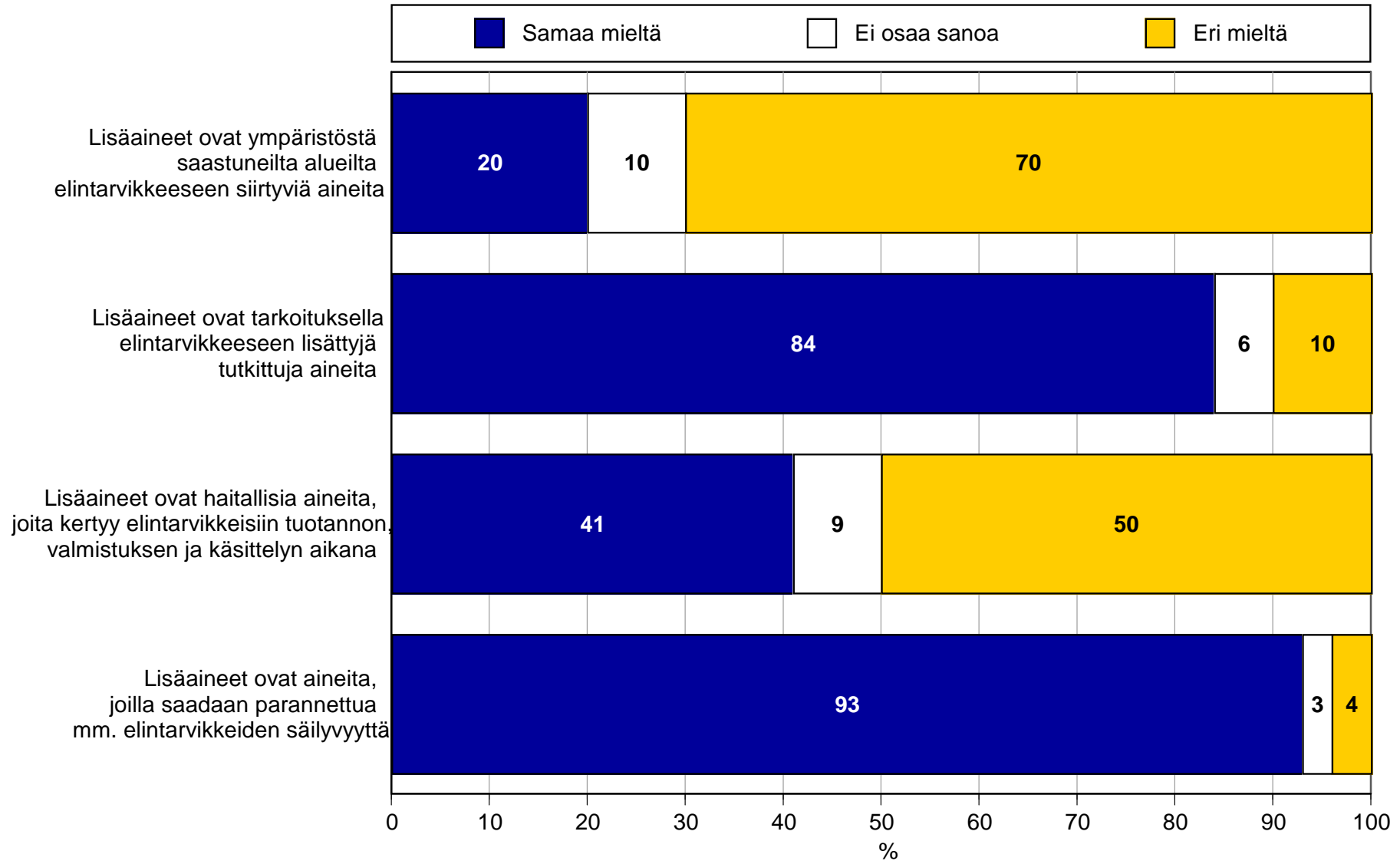
Suhtautuminen lisäaineisiin

2/2

- Myös väittämän ”Lisäaineet ovat ympäristöstä saastuneilta alueilta elintarvikkeeseen siirtyviä aineita” kohdalla havaitaan eroja taustaryhmien välillä. Tämän väittämän kanssa ovat eniten samaa mieltä yli 49-vuotiaat, eläkeläiset sekä perus-keski- tai kansakoulun käyneet vastaajat.

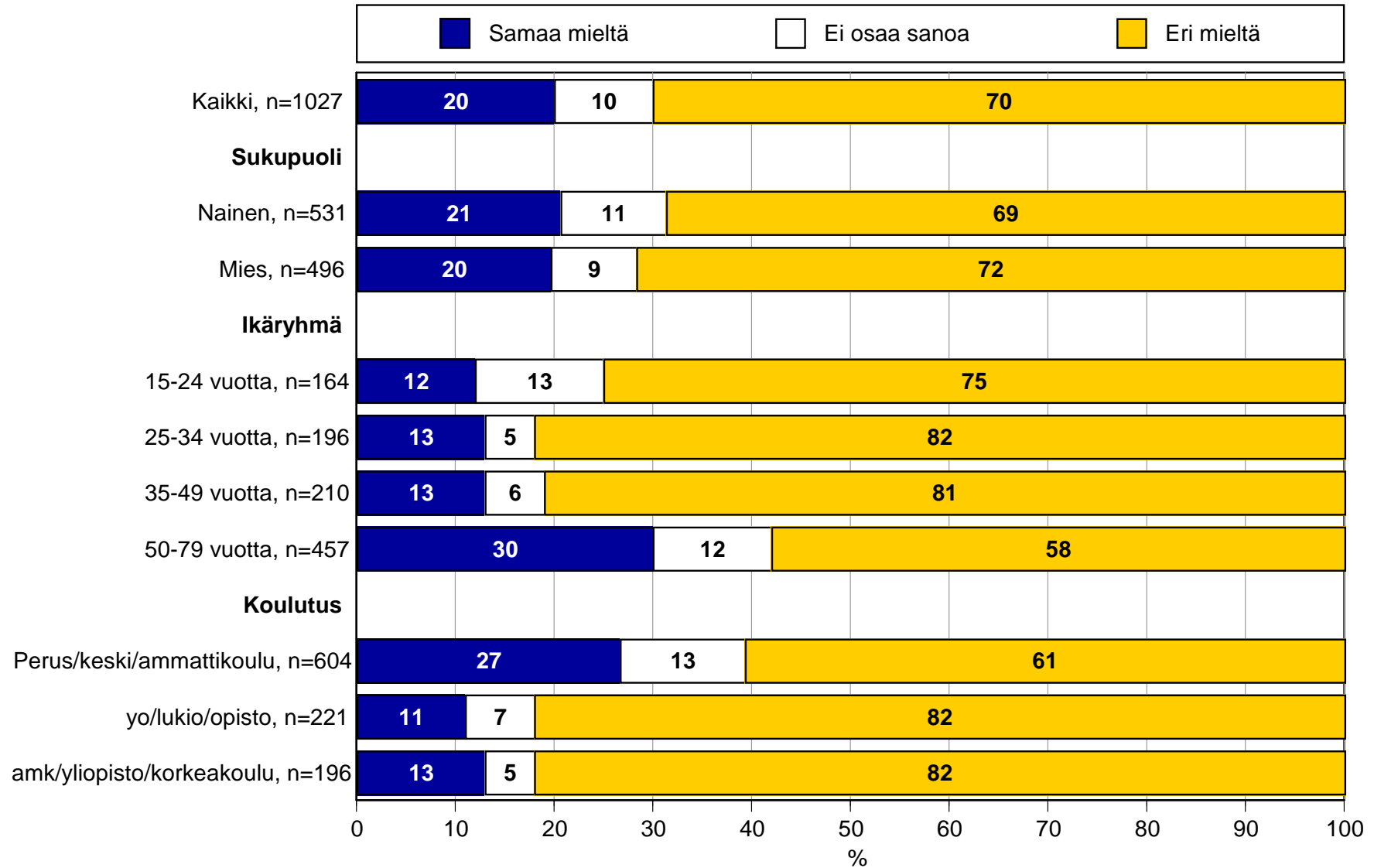
Suhtautuminen lisäaineita koskeviin väittämiin

Kaikki vastaajat, n=1027

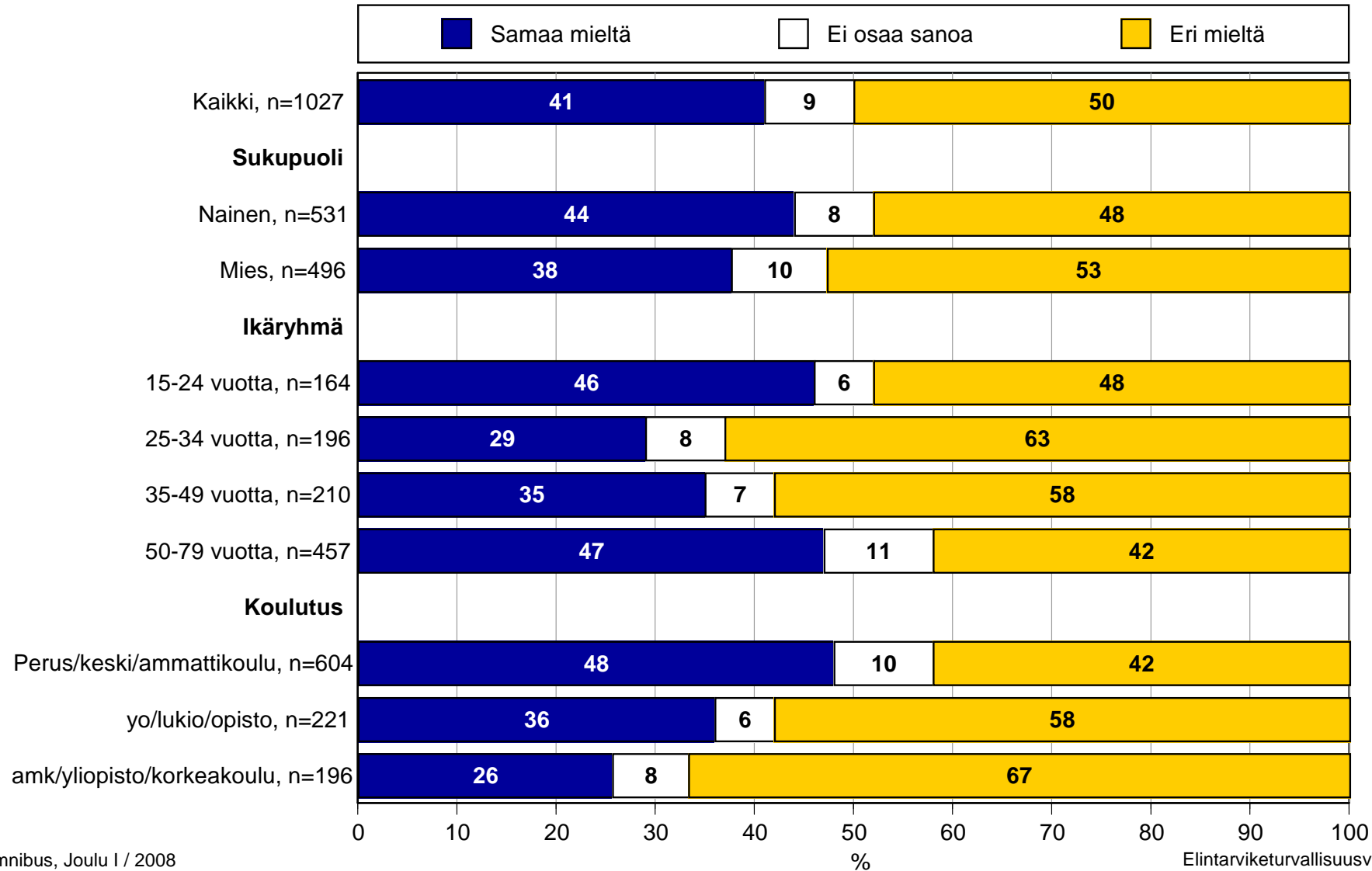
Lisäaineet ovat ympäristöstä saastuneilta alueilta elintarvikkeeseen siirtyviä aineita

n=kaikki vastaajat

Lisäaineet ovat haitallisia aineita, joita kertyy elintarvikkeisiin tuotannon, valmistuksen ja käsittelyn aikana

n=kaikki vastaajat

Elintarvikkeen alkuperä

1/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1027) kysyttiin, vaikuttaako elintarvikkeen alkuperä heidän ostopäätökseensä.
- Vastaajista 77 % on sitä mieltä, että elintarvikkeen alkuperä vaikuttaa heidän ostopäätökseensä ja 21 % sitä mieltä että se ei vaikuta. Alkuperä vaikuttaa keskimääräistä yleisemmin ostopäätökseen seuraavissa taustaryhmissä:
  - Naiset
  - Yli 34-vuotiaat
  - Korkeimmin koulutetut
  - Toimihenkilöt ja yrittäjät / johtavassa asemassa olevat
- Niiltä vastaajilta, joiden kohdalla alkuperä vaikuttaa ostopäätökseen (n=784), kysyttiin, miksi alkuperällä on merkitystä. Vastaajille näytettiin vastauskorttia, jossa oli 9 vastausvaihtoehtoa.

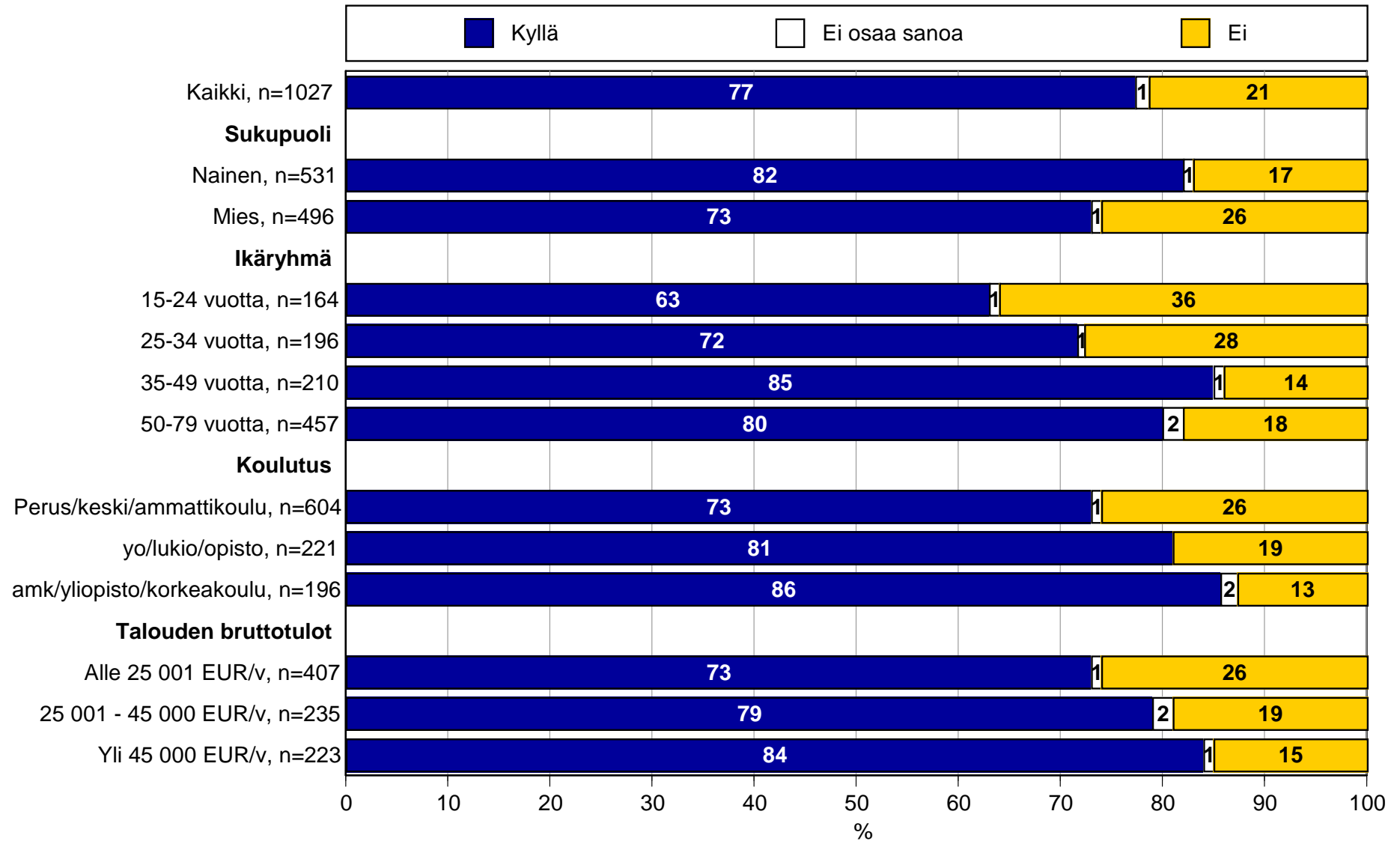
Elintarvikkeen alkuperä

2/2

- Lähes kahdelle kolmasosalle (64 %) vastaajista alkuperällä on merkitystä siksi, että he haluavat ostaa kotimaisia tuotteita. Toiseksi yleisin syy (44 % vastaajista tätä mieltä) alkuperästä välittämiseen on se, että kotimainen ruoka on puhdasta ja turvallista. Reilulle viidesosalle vastaajista alkuperällä on merkitystä siksi, että he haluavat kannattaa kotimaista työtä.
- Ruuan kotimaisuus korostuu hieman keskimääräistä enemmän naisilla sekä iäkkäämmillä vastaajilla, nuoremmilla vastaajilla puolestaan tuotteiden ympäristöystävällisyys (esim. lyhyet kuljetusmatkat).

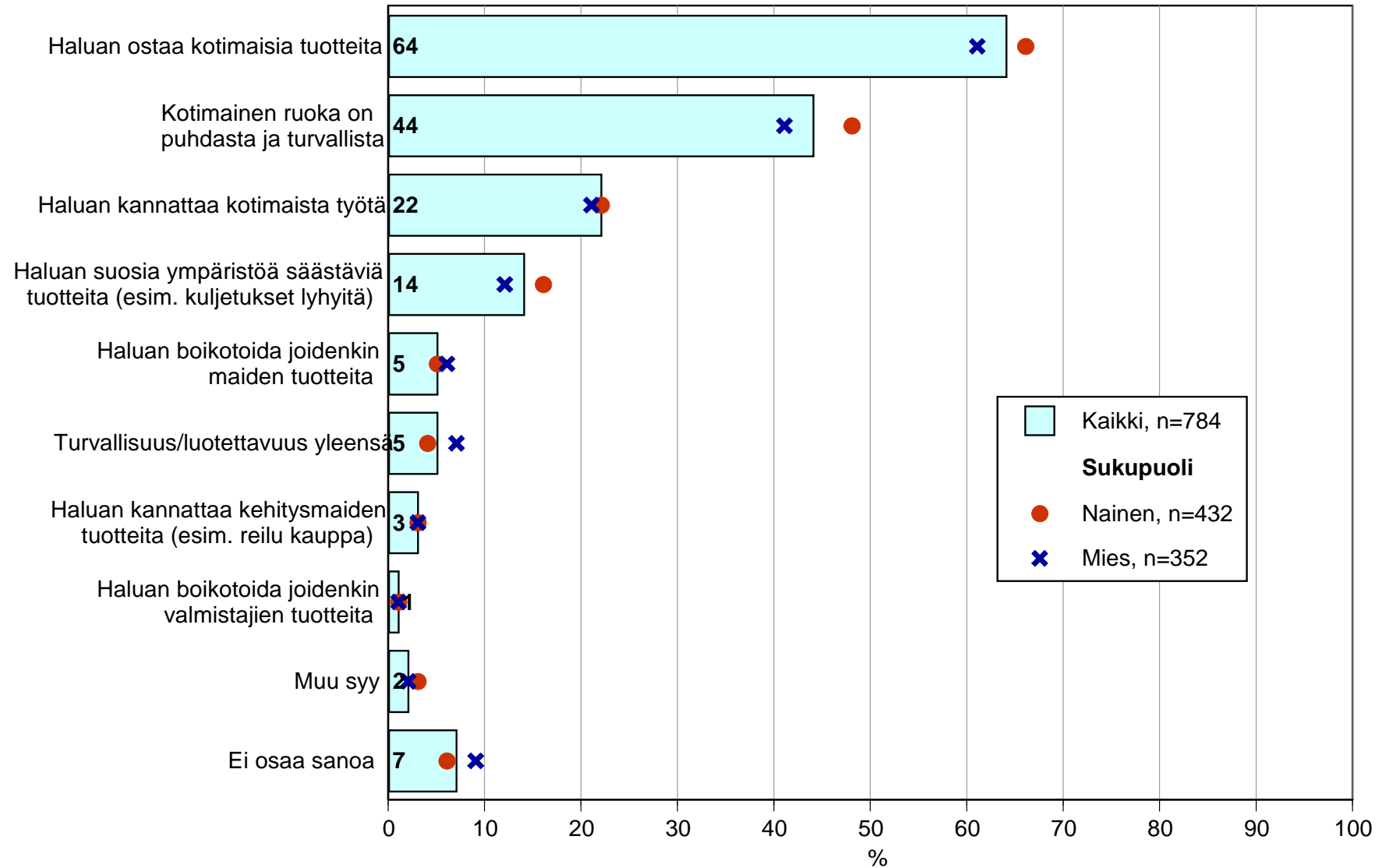
Vaikuttaako elintarvikkeen alkuperä ostopäätökseenne

n=kaikki vastaajat

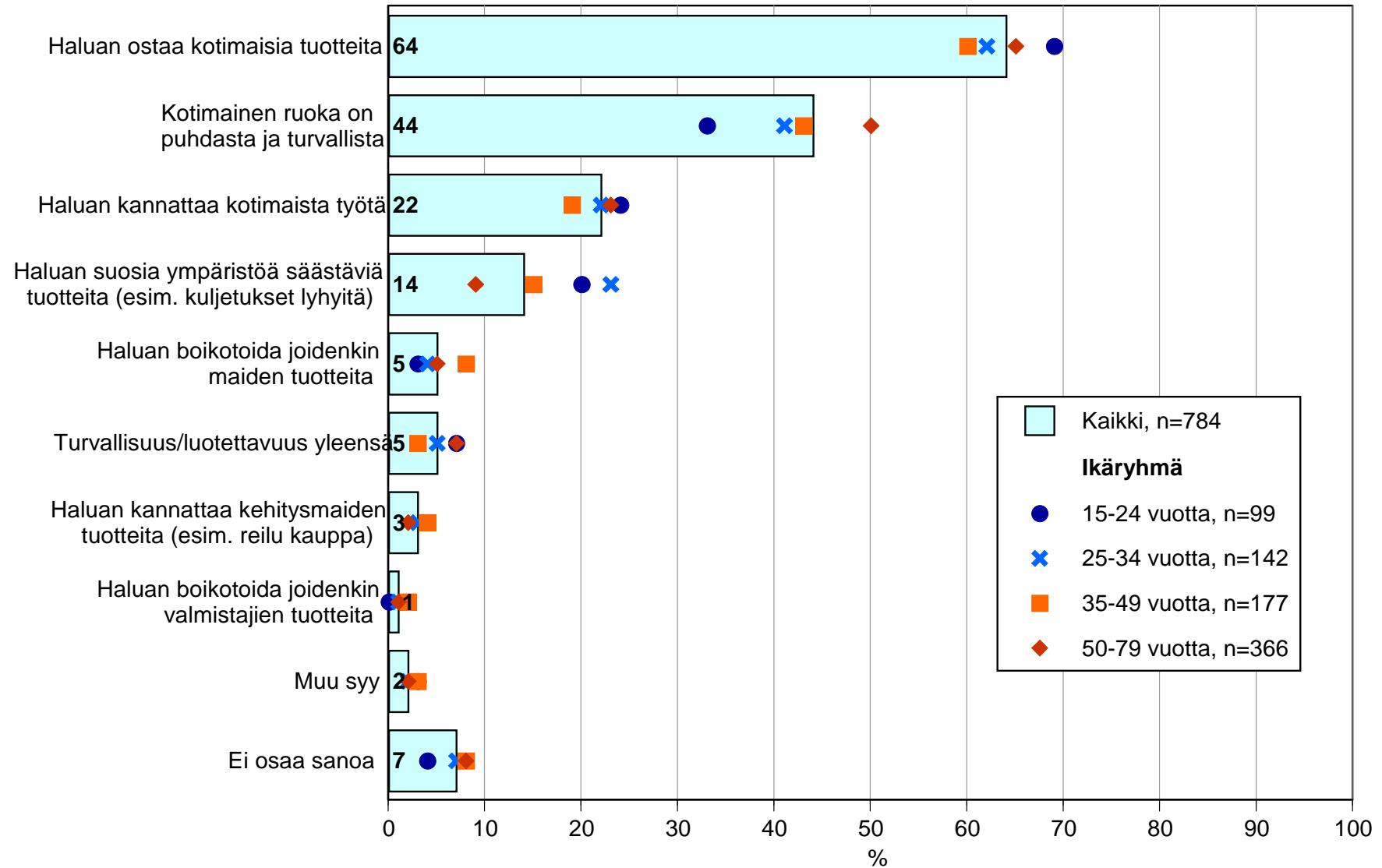
Miksi alkuperällä on merkitystä

n=alkuperä vaikuttaa ostopäätökseen

Miksi alkuperällä on merkitystä

n=alkuperä vaikuttaa ostopäätökseen

Elintarvikkeista valittaminen

1/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1027) kysyttiin, ovatko he valittaneet viimeisen vuoden aikana elintarvikkeista.
- Vastaajista 21 % ilmoitti valittaneensa viimeisen vuoden aikana elintarvikkeista. Keskimääräistä useammin elintarvikkeista ovat valittaneet naiset, 25–34-vuotiaat, korkeimmin koulutetut sekä ne vastaajat, joilla on perheessä lapsia.
- Niiltä vastaajilta, jotka ovat valittaneet elintarvikkeista (n=201), kysyttiin, mille taholle he ovat valittaneet sekä mistä syystä he ovat elintarvikkeista valittaneet.
  - 73 % näistä vastaajista on valittanut kauppiaille tai kaupan myyntihenkilöstölle, 33 % valmistajalle tai maahantuojalle ja 2 % viranomaiselle. Naiset ovat miehiä herkempiä valittamaan kauppiaille ja miehet naisia herkempiä valittamaan valmistajalle tai maahantuojalle.
  - Valittamisen syynä on ollut useimmin pilaantunut elintarvike (69 % vastanneista). Viallinen tai puutteellinen tuote/pakkaus on ollut syynä valitukselle toiseksi useimmin (11 %). Pakkausmerkinnöistä on valittanut 8 % vastanneista ja vanhentuneesta päiväksestä 6 % vastanneista.

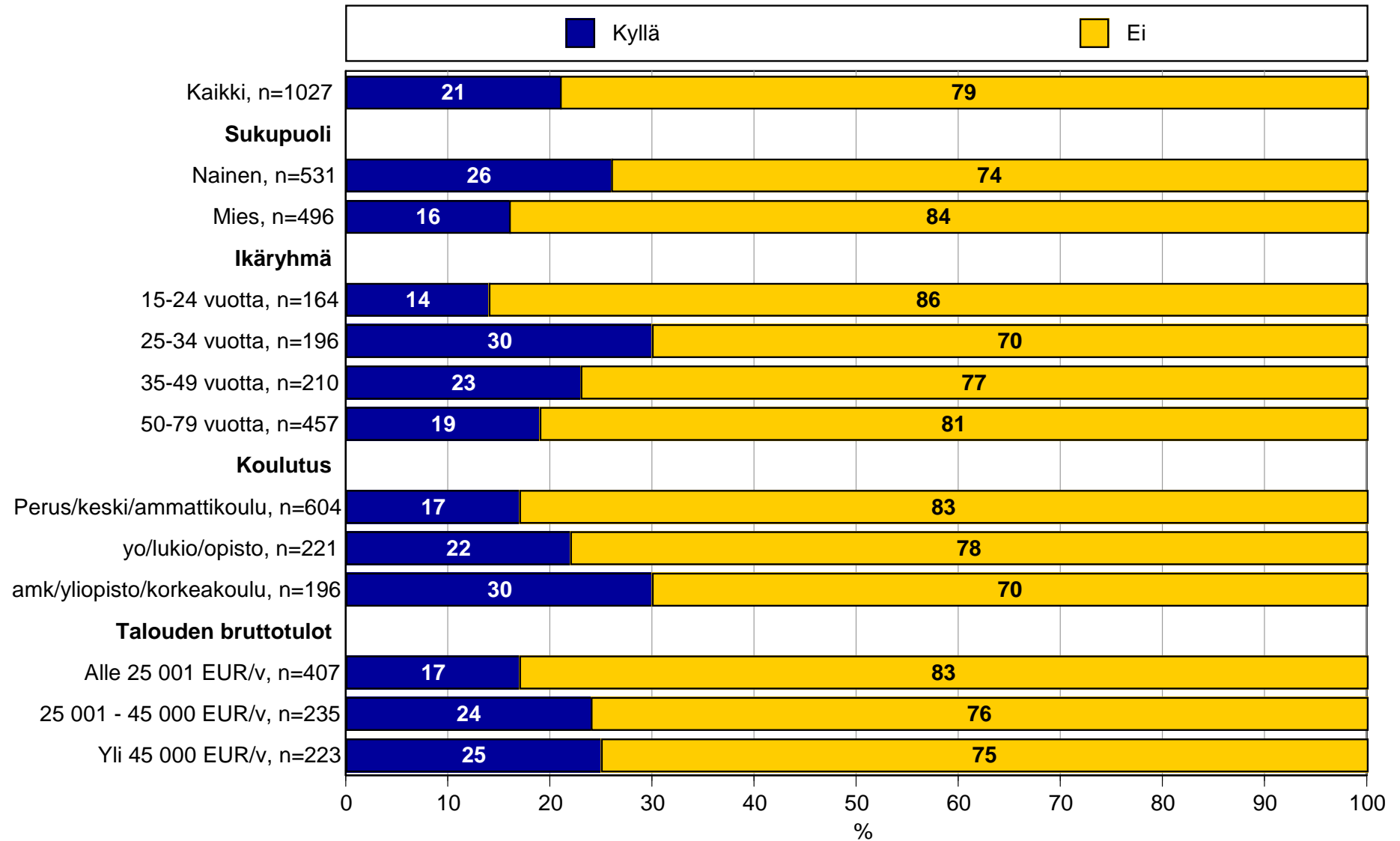
Elintarvikkeista valittaminen

2/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1027) kysyttiin tämän jälkeen, mikä on heidän mielestään se viranomainen, jolle kuluttajien elintarvikkeita koskevien valitusten käsittely ensisijaisesti kuuluu. Vastaajille näytettiin 7 vastausvaihtoehtoa, joista he saivat valita yhden.
- Suomalaisilla on suhteellisen hyvä käsitys siitä, mikä viranomainen käsittelee elintarvikkeita koskevat valitukset, sillä suurin osa (27 %) vastaajista vastasi kysymykseen oikein, eli valitsi vaihtoehdon ”kunnallinen elintarvikevalvonta / terveystarkastaja”. 23 % valitsi vaihtoehdon ”kuluttajavirasto / kuluttaja-asiamies” ja 9 % vaihtoehdon ”Evira”. Vain 4 % vastaajista valitsi toisen oikean vastauksen eli Lääninelintarviketarkastajan.
- Parhaiten valituksia koskevan tieto on hallussa seuraavissa taustaryhmissä:
  - 35–49-vuotiaat: yhteensä 39 % vastasi jommankumman oikeista vaihtoehdoista
  - Talouden bruttotulot ovat yli 45 000 € vuodessa
  - Toimihenkilöinä työskentelevät
  - Jollain perheessä on ruoka-aineallergia, diabetes tai korkea kolesteroli.

Onko valittanut viimeisen vuoden aikana elintarvikkeista

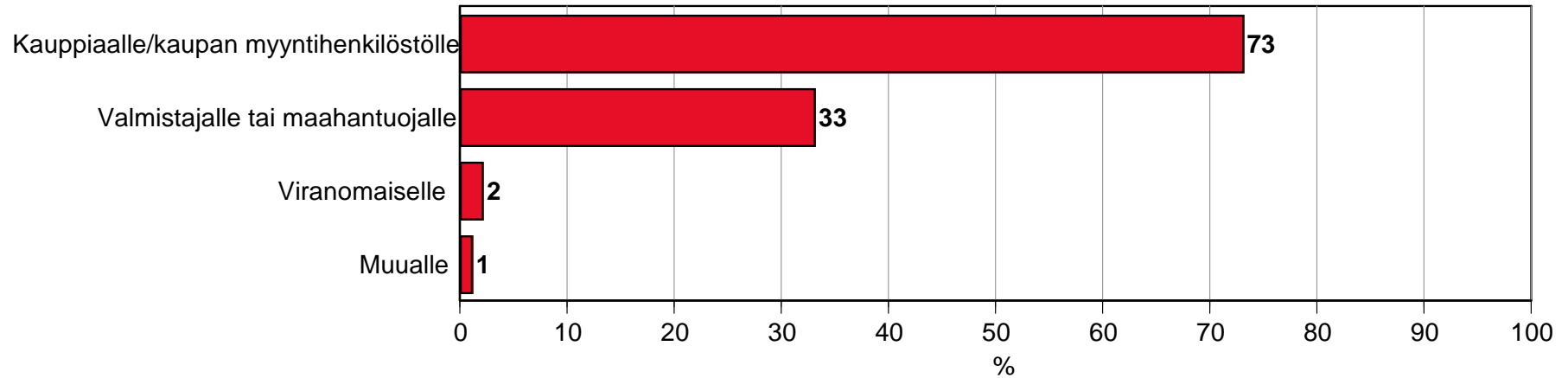
n=kaikki vastaajat

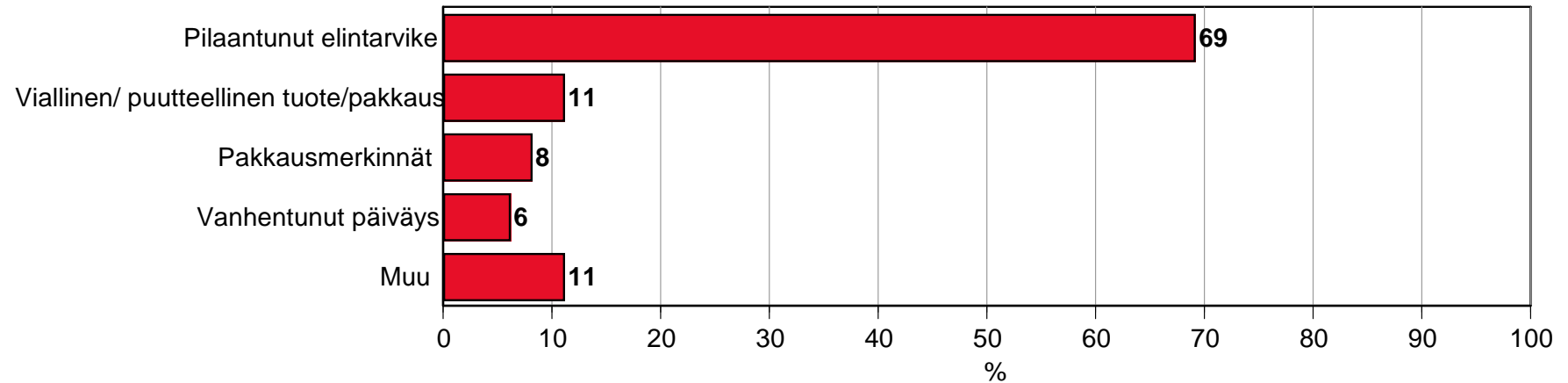
Mille taholle valitti

Valittanut elintarvikkeista, n=201

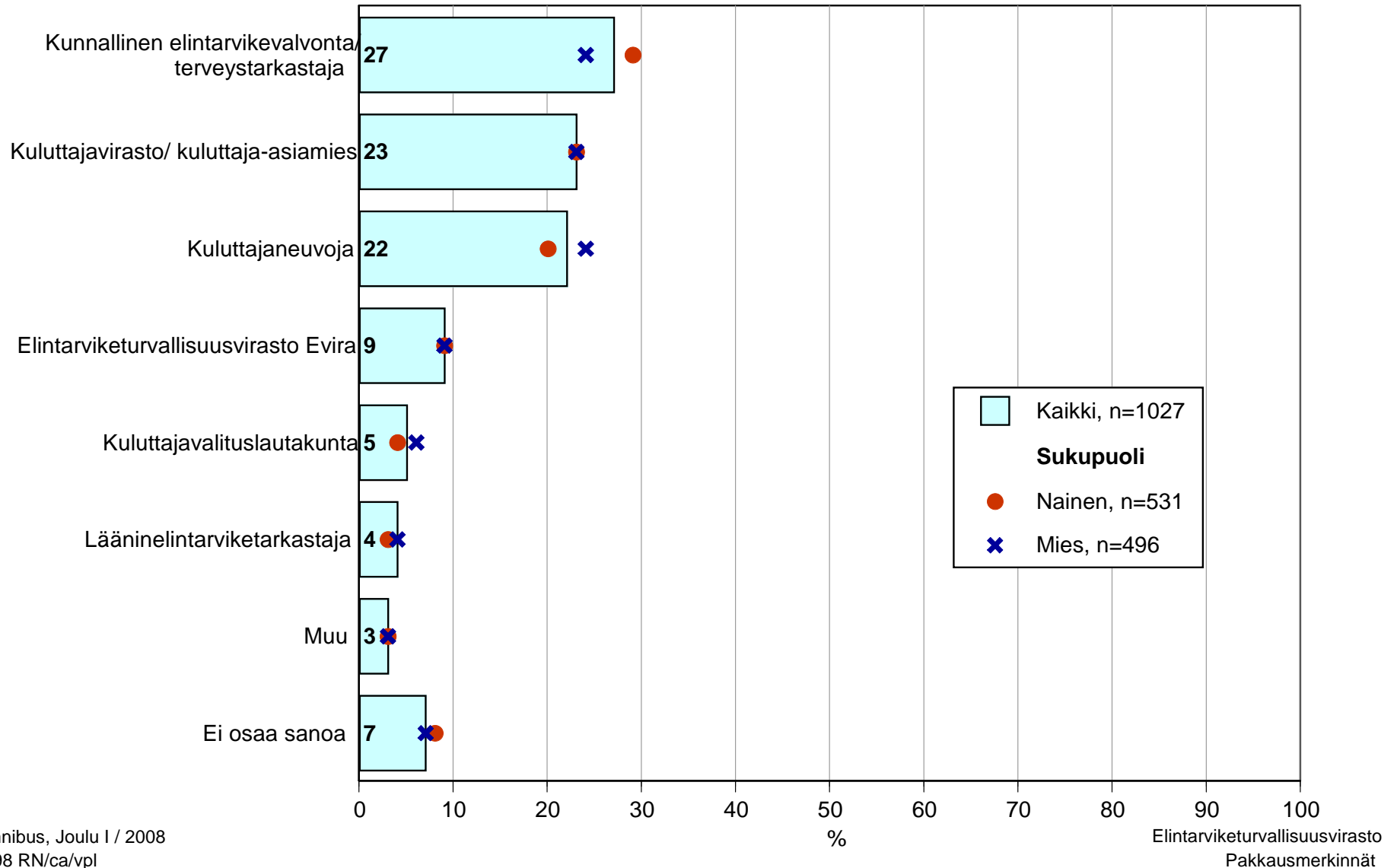
Valittamisen syy

Valittanut elintarvikkeista, n=201

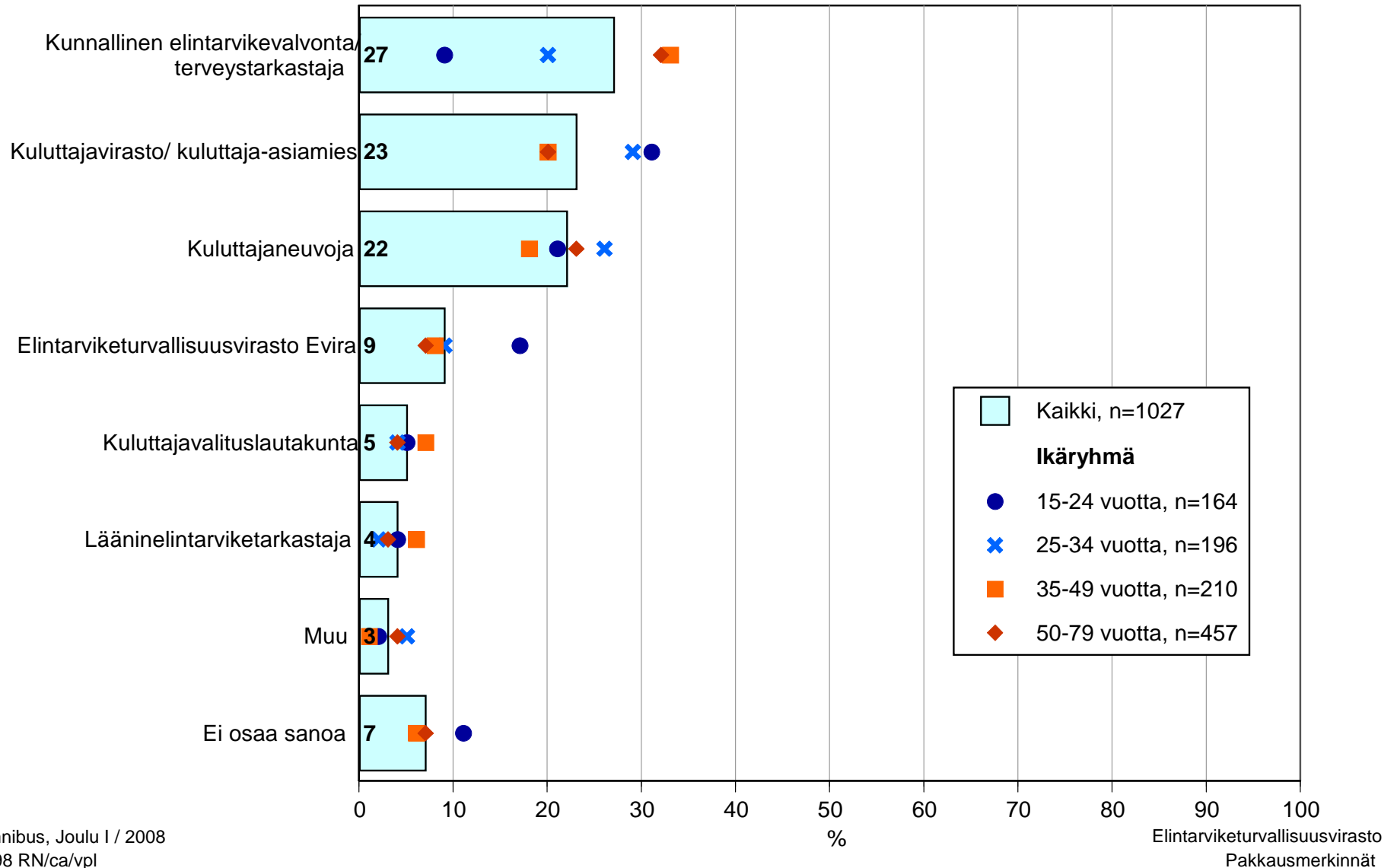
Mikä on se viranomainen, jolle kuluttajien elintarvikkeita koskevien valitusten käsittely ensisijaisesti kuuluu

n=kaikki vastaajat

Mikä on se viranomainen, jolle kuluttajien elintarvikkeita koskevien valitusten käsittely ensisijaisesti kuuluu

n=kaikki vastaajat

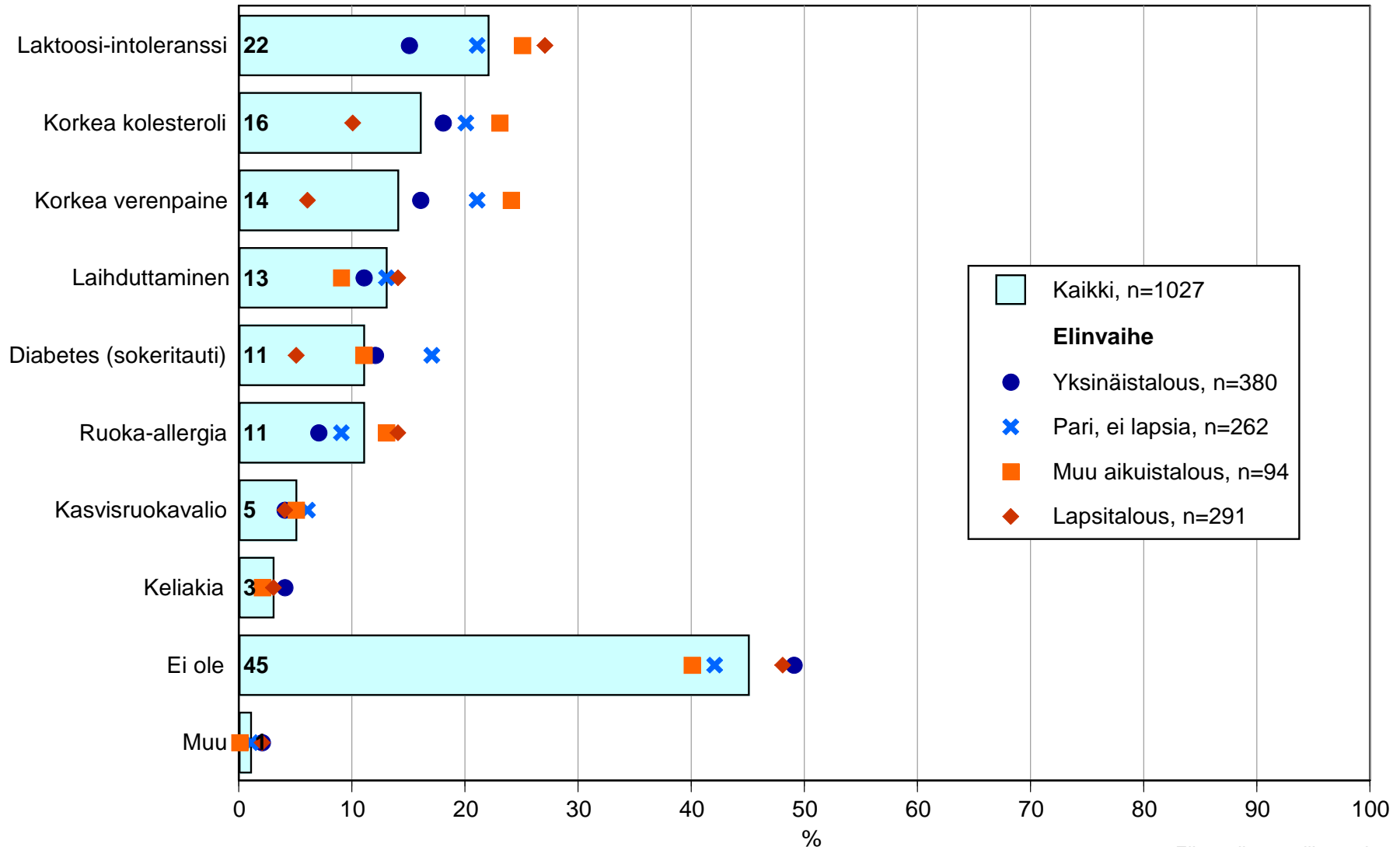

Erityisruokavaliot perheessä

- Kaikilta vastaajilta (n=1027) kysyttiin lopuksi, onko heidän perheessään henkilöitä, jotka noudattavat erityisruokavaliota tai jotka muusta syystä rajoittavat ruokavaliotaan. Vastaajille annettiin vastausvaihtoehdot (9 kappaletta) näyttökortilla.
- Seuraavan sivun kuviosta nähdään, että erityisruokavaliota noudatetaan yleisimmin laktoosi-intoleranssin takia (erityisesti lapsiperheissä). Seuraavaksi yleisimmin erityisruokavaliota johtuu korkeasta kolesterolista ja korkeasta verenpaineesta (erityisesti 50–79-vuotiaat).

Onko perheessänne henkilöitä, jotka noudattavat erityisruokavaliota tai muusta syystä rajoittavat ruoka-valiotaan esimerkiksi seuraavista syistä

n=kaikki vastaajat

Tutkimusmenetelmä

- Tämän tutkimuksen on tehnyt Taloustutkimus Oy marras–joulukuussa 2008.
- Tutkimuksen kohderyhmänä on maamme 15–79-vuotias väestö, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Tutkimus on tehty henkilökohtaisina haastatteluina osana Taloustutkimuksen Omnibus-tutkimusta. Haastattelut on tehty pääasiassa vastaajien kodeissa; 103 haastattelua tehtiin pääkaupunkiseudulla ostoskeskuksissa. Tiedonkeruu tapahtui kannettavien tietokoneiden avulla 22.11.–8.12.2008. Haastattelutyöhön osallistui 56 Taloustutkimuksen koulutettua tutkimushaastattelijaa.
- Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 1027 henkilöä. Otos muodostettiin kiintiöpoiminnalla, jossa kiintiöinä olivat kohderyhmän valtakunnallinen ikä-, sukupuoli-, lääni- ja kuntatyypijakauma. Haastatteluja tehtiin 97 paikkakunnalla, joista kaupunkeja oli 51 ja muita kuntia 46. Otos on painotettu kohderyhmää vastaavaksi. Ristiintaulukoinneissa (liitteenä) esiintyvät painotetut N-luvut vastaavat Suomen 15–79-vuotiasta väestöä tuhansina (SVT 31.12. 2007).
- Tutkimuksen aineisto on käsitelty Taloustutkimuksessa erityisesti markkinatutkimustiedon analysointiin tarkoitetulla atk-ohjelmistolla. Ristiintaulukoinnissa on käytetty T-testiä, joka testaa kunkin taulukoidun taustamuuttujan kohdalla, poikkeako luku jäännösryhmästä enemmän kuin mitä satunnaisvaihtelun osuus on 95 %:n luotettavuustasolla. Tähti (*) taulukkoluvun vieressä osoittaa, että ero on merkitsevä.